Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in universam Aristotelis - Cod. Ettenheim-Münster 157

Aristoteles

[S.l.], 1611

In Secvndvm Librvm Tiepi Epieneiae

urn:nbn:de:bsz:31-117375

Visual Library

den sit sed quo ad existentiam et veritatē nigs[?] et adhuc mutabilis qualis ō ē veritas et falsitas aliarum enunciationum. Dixi praesertim singulares qa licet etiam Universales iuxta primam responsionē eodem modo quo singulares determinate verae aut falsae ēē possint attn̄ iuxta eādam, ordinariē oēs determinatē falsae sunt, ut oēs Homo erit albus, vel nullus homo erit albus ut etiam bene docet Aristoteles. Hic quoad rem nobiscum sentit praeter Toletū Franciscus Albertinus quarto principio philosophico dubio primo in eandem sntiam citat etiam Capolū et Richardum qui authores merito etiam docent Aristotelem circa futura contingentia rectè philosophatum ēē.

IN SECVNDVM LIBRVM. ΠΕΡΙ ἙΡΜΗΝΕΙΑΣ.

Adhuc egit Artes de enunciationibus simplicibus earumque varias divisiones et proprietates explicavit quibus in hoc libro plures addit. Dividi a Ton. etiam docente 1. 3. c. 3. simplex enunciato solet in absolutam

et modalem. Absoluta ē q̄ sīplr enunciat prædicatū inēē sbēcto, ut homo ē āl, quam ob cām adiaceñs passim audit, enunciatio de inēē. Modalis ē quo dam quasi adȳcit quo prædicatum sbēcto inē, ut homo nario ē animal, vel necesse ē hoīem eē animal de qua Arles c. 3. huig libri tractat; In reliqs vero tribg nempe in. 1. 2. et 4. plura docet de simplicibg enunciationib. et absolutis.

CAPVT PRIMVM

De enunciationibus Finitis et Infinitis.

In hoc capite pmittitur diuisio enunciationis 2di et tertij adiacentis quam lib. pc. c. 3. a. 1 obiter explicauimg qb. nunc hoc addendū ē. Primū quod ista diuisio, ut bene Danding monet, solis uocalibg et scriptis enunciationib. gueniat. His nq mente ipsa gficitur 3 greptib. gstat, iuxta dicta præ. 1. c. 4. a. 2. Secundum enunciaões de 2do adiacente aut Tertio ppea sic uocari authore Arle quod verbum, ē, aliquando soli sbēcto apponatur et tunc ē 2dm adiacens respectu sbēcti scilicet, ut Petrg ē. aliquando etiam attributo adiungitr et tunc respectu eiusdem sbēcti a quo hoc denominaō desumitr est tertium adiacens Homo albg ē. sic n. Arles

Hæc diuisio gvenit solis uocalibg et scriptis enunciationibg.

Cur istiusmo di enunciationes de 2do, et 3tio adiacente sic uocentr.

Tertium documentum.

enunciatões solet disponere. Tertium, enunciationes q̄ ex solo verbo adiectivo constant, ut Homo currit, Homo sedet, ab Arte, etiam accensentur enunciatõib 2di adiacentis, in his enim idem efficit verbū adiectivum quod in alijs substantivum: q̄a sicut illa possunt resolvi in enunciationes tertij adiacentis, v. g. Petrus ē ens, ita etiam istæ ut Petrus ē currens.

Secunda divisio enunciationis in finitam et infinitam.

Secundo subiungitur divisio utriusq; enunciationis in Finitam, et Infinitam quas etiam explicat Fon. l. 3. c. 5. ex cuius doctrina facile colligitur quod Artes hīc explicite docet aliquas enunciationes ēē infinitas tm̄ quoad sbm̄, ut Non homo legit: aliquas tantum quoad Prædicatum, ut Homo ē non animal: aliquas quoad utrumq; extremū ut, Non homo, ē non animal.

Magna difficultas.

Circa hanc divisionem controversia est, an enunciationes 2di adiacente possint ēē Infinita, vel quod idē ē an verba in Enunciatione maneant infinita. In enunciatione nunquam. Certum. n. ē ex c. 3. l. 1. extra enunciatione infinita ēē, ut non valet, non currit. Duæ sunt opiniones una negat verba posse ēē infinita intra enunciationes. et hanc sequitur S. Th. hīc l. 1. cū antiquis fere oībq. Altera affirmat quā cum recentioribus quibusdā sequuntur Conimb. l. 1. c. 4. q. 2.

a. 4. f. 1. et Rubio c. 3. q. 3. Inter quas ē hoc discrimen
obseruandum: nā q̄ docent verba in enunciationibus infinita ēē
posse, aiunt huiusmodi enunciaões, Socrates non currit, Socra
tes nō ambulat, &c. ēē posse affirmatiuas et resolui in
has de 3tio adiacente itidem affirmatiuas, Socrates ē
non currens, est nō ambulans. Qui negatiuā sententiā
amplectunt dicunt oēs enunciatiōnes in quibus negaõ uerbo p̄
ponitur ēē negatiuas tū: hocq modo solum resolui de
bere Socrates nō ē currens, et ō ē ambulans &c.
Licet utraq opīo probabilis sit, probabilior tū videt
sntia recentiorum affirmatiua propter hanc raõem
qa alias inter 2 enunciaões contradictorias pinde
daditur medium atq inter simplices terminos contradi
ctorios ut sup in Categ. c. 10. dictum ē, Quod cū Arle
in his lib. et in 4. Met. t. 27. negant phli, pp
illud principium lumine naturæ notissimum Impos
sibile ē simul idē ēē et nō ēē. Etenim si qs ex
faciat similes enunciaões. Homo quatenus homo currit
et Homo quatenus Homo non currit, et ultimā pro ne
gatiua finita tantum habeat tunc fateri cogetur;
primo eas contradictorie opponi siquidem teste Arle
cuiuis affirmaõi una negaõ opponit et vicissim inde
inde neutram ueram sed utramq falsā ēē. Nā si
Homo quatenus homo currit oīs homo currit. et si
Homo quatenus homo non currit tunc etiam nullus homo

curritque quorum utrumque falsum est: Sequela constat ex. 1.
Post. nam ex reduplicativa infertur Universalis.
Sed quod nobiscum sequuntur affirmativam Iustiniani fa-
cile ad istas enunciationes cum distinctione respo
dent, namdicunt posteriorem enunciationem bifa
riam accipi. Primo finite, et negative, affir
mationi contradictorie opposita hoc sensu: Ho
mini quatenus homo est cursus non convenit. Secundo in
finite et affirmative eoque sensu tamen falsam esse in
nitum Homini quatenus homo est convenit non cursus
adeoque repugnat cursus. Confirmatur eadem sententia.
Quia verbum infinitum definitur esse quod tam de iis
quae sunt quam de iis quae non sunt vere affirmatur.
Atque contra enunciationem affirmari non potest; Ergo tamen in
enunciatione in qua ponitur debet manere infinitum,
alioquin non affirmabitur sed negabitur, et non de omnibus
sed tantum de quibusdam entibus.
Pro negativa opinione afferri solet primo Aristoteles,
qui in hoc c. expresse ait: Sit igitur omnis affirmatio et
negatio vel ex nomine et verbo, vel ex infinito Nomine et
Verbo: Sine verbo autem nulla affirmatio vel negatio est.
Adhaec toto hoc cap. atque etiam in ult. c. 1. Peri
ermenias quamquam varia exempla infinitarum enunciationum ad
ducat, nusquam ? de verbo infinito sed omnia de nominibus infinitis.

Sed respondeo ~~[illegible]~~ vel nōie verbi ita late usum ēē
ut etiam infinita qupleq fierit quām etiam categ ver
borū qmplectitur vel certē infinita verba ppea omissa
sequod rara admodū sint enunciaōes infinito verbo
[illegible] et quod recte. S. Th. et Conimb. infinitae e
nunciaōes plerung eqpolleant negativis finitis. Dē
.n. sensq ē sive enunciatio sit negativa finita sive
infinita affirmativa .v. g. sive haec: Homo nō currit,
faciat hunc sensum: Homo non ē currens, sive ista
Homo est non currens: plerung, dico, qa salte in re
duplicativis nō eqpollent ut ego eo etiam affirmaty:
quod iuxta coēm sntiam in redu plicativis nō valeat
consequentia ab infinita enunciatione ad finitam
neq in recte argumentaberis sic: Homo quatenq
Homo ē non Albq: Ergo Homo quatenq homo
nō ē albq. Secundo p eadem sntia affert Sudarel.
hanc raoēm qa adverbium negandi, ego coīs sntia
quam etiam seqt Fon. l. 8. c. 33. ē ita malignantis
naturae ut qcqd post se invenit neget. Ergo si in
enunciatioē pponatur verbo negabit etiā copulā verbi
ideoq faciet enunciaoem negativā q a qbqd. dicitq
describitur ēē illa qu qua principalis copula
negat. Ideo ego eadem Fon. cum distinctiōne
et qcedo negatiōnem negantē ita malignantis naturae

ẽ ut qq̃d post se inuenit negat, sed nego de infinita. et pa.
n. tm negat extrema ut constat tum exemplo hoc Fon.
Non corpus ẽ ~~finita~~ q ẽ uel negatiua enuncia-
tio finita uel affirmatiua infinita ut bn Fon.
docet ~~tum~~ qa aliás nulla posset dari enunci-
atio de ~~finito~~ infinito contra Intiam et exempla
plurima huius capitis.
Post utrasq enunciationis absoluta diuisiones, earũ
inter se oppositiones explicat q tñ ex ijs q Fon
l. 3. c. 8. docet de finitis, uel ex Conimb. et
Tol. peti possunt. Praeterea ex reliquo
capite seq. documenta colligi possunt. Primum
enunciatio affirmatiua infinita constans praedicato
infinito ut Socrates ẽ ~~ō~~ iustus aequipollet negatiua
finitae, ut Socrates non ẽ iustus, et ois homo ẽ non
iustus. et Nullus homo ẽ iustus, siue ois homo non ẽ iustus.
Secundũ: Enunciatio negatiua infiniti praedicati
ut nullus Homo ẽ ō iustus aequipollet affirmatiuae fi-
nitae. u. g. huic Ois Homo ẽ iustus. Utramq docu-
mentũ uerũ ẽ in oibus enunciationib. tum Uniuersalib.
et particularib. tum in definitis et singularib.
saltẽ extra reduplicationẽ. et Conim. hic. in. p. Pri.
c. 7. q. 1. a. 2. Dictum uero in his documentis signa-
tẽ est de enunciationibus ex praedicato infinito constan-
tibus qa de infiniti ~~facti~~ enunciatoribus utiles regula

tradi non possunt. Quare non bene concludit, qui dicit, In Danubio sunt nō pisces; Ergo in Danubio non sunt pisces. Quia antecedens ē de pdicata finito et sbcta infinito, sed recte itaq disponendum Non pisces sunt in Danubio. Ex utroq documento sequr quod Ares expresse docet, predictas enunciationes utpote aeqpollenter ex se invicem mutuo inferri p formalem cōsequentiam. Itaq ex hac finita affirmativa Homo est iustus infertur hac infinita negativa Homo non ē nō iustus et ex utraque tiam hoc privativa Homo non ē iniustus. Deinde ex negativa infinita, Homo non ē iustus infertur hae infinita affirmativa Homo ē nō iustus et priva tiva affirmativa Homo ē iniustus ut docet Zabarella in tabulis horū librorū, et Conimb in commentarijs aliijq apud quos de his plura legi possunt.

Tertium documentū transpositis noib. et verbis manet idē enunciaōis sensus. Ita docet Ares extra hoc capite ea de cā fortassis quod ipse hactenus et aliās frequenter fere nullum ordinem in pdicatis et sbctis collocandis servet modo n. pdica tum modo sbctum; modo verbum primo loco ponit. Signate itaqū dicit Noium et verborū trans positiōem nō mutare enunciaōis sntiam qa syncategoremata transpositio et signorū eam valde mutat

item et transpositio aduerbij negandi ut patet ex Fon. l. 8. c. 13, et l. 3. c. 7. De aequipollentia modo doctrina ex hoc Aristotelis cap. desumpta est et verea Fon. discenda; utilis n. est ad dubias et obscuras enunciationes melius intelligendas et probandas.

CAPUT SECUNDUM

De enuntiationibus coniungendis et disiungendis.

ex coniuncto ex terminis cuius subiectum aut praedicatum aut ... est per se unum ... categorematici coniungi ...

Regula.

Quando duo termini accidunt alicui tertio non licet disiuncta coniungere.

Quid sit enunciatio de extremo coniuncto et simplici docet Fon. l. 3. c. 5. in fine. Circa quam Aristoteles hic duas quaestiones ponit ac soluit. Prima quando liceat diuisa coniunctim praedicare, pro qua tradit sequentes regulas. Prima est, quando duo termini accidunt alicui tertio, ut homini esse bonum et esse musicum, tunc non licet disiuncta coniungere; neque n. recte concludes hoc modo Socrates est bonus, et Socrates est musicus: Ergo Socrates est bonus musicus: quia musica et bonitas moralis sunt inter se disparata et homini aequaliter accidunt. Similiter in forma ex his disiunctis non valet illatio coniuncta Socrates est albus, Socrates est Philosophus: Ergo Socrates est albus philosophus.

2.

Quando 2. termini inter sese vicissim sibi accidunt etiam non valet consequentia a disiunctis ad coniuncta ut in eodem exemplo quia album quandoque accidit philosopho ac philosophus albo non valet Socrates est albus Socrates est philosophus, Ergo est albus philosophus.

Quando duo termini inter sese vicissim sibi accidunt item non valet disiuncta coniungere.

3.

Quando ergo 2 disiunctis praedicatur alterum quod continetur in altero sive explicite sive implicite non possunt coniunctim praedicari in una enunciatione. Exemplum expliciti dat Aristoteles hoc. Socrates est homo albus et Socrates est albus ergo Socrates est homo albus albus, committeretur manifesta nugatio sive manifesta eiusdem repetitio. Exemplum impliciti praedicati apud eundem Aristotelem est hoc. Socrates est Socrates Socrates est homo Ergo Socrates est Socrates homo quam consequentiam ait non valere eo quod fiat inepta nugatio: cui exemplo etiam hoc addit. Socrates est homo, Socrates est bipes (sumit a bipes, loco essentialis differentiae hominis) ergo Socrates est homo bipes quae est implicita nugatio quia implicite in Socrate continetur homo in priore exemplo et in hoc posteriore implicite etiam in homine continetur bipes ex quibus exemplis discimus apud Aristotelem non solum committi nugationem quando bis idem verbum expresse repetitur veluti est homo albus albus verum etiam

um tacite idem fit veluti Socrates ē homo animal, vel Homo rationalis Cum .n. in hoīe insit animal et rationale dum p̄dicatur homo etiā p̄di catur āl et raōle.

4

Quando duo p̄dicata respectu unius subiecti ita se habēt ut posterius prædicatū vel sit prioris prædica ti diffra essentialis ut raōle respectu animalis vel saltem accidentalis constituens cum priore p̄dica to unū p accidens ut albedo respectu hominis tunc a disiunctis ad coniuncta valet consequentia ut Socrates ē animal, et Socrates ē rationalis Ergo Socrates ē animal rationale: et Socrates ē Homo Socrates ē albus Igr Socrates ē ho mo albus

Secunda quæstio ē qn ex p̄dicatis coniunctis liceat divisa concludere. Prima Regula.

Quando plura prædicata ita dicantur de uno subiecto ut posterius prædicatum priori repugnet tūc non licet coniuncta divisim prædicari neq; n. valent similes cseq. Socrates ē homo mortuus Er go est homo. vel Socrates ē homo pictus: Ergo Socrates ē pictus Socrates ē rex in comoedia: Ergo ē rex sunt etiam pleraq sophismata a dictu q̄ ad simplr.

7.

Quando duo prædicata coniuncta ita inter se sunt affecta, ut
alterum per accidens h.e. alterius prædicati beneficio tantum
et non per se ipsum de subiecto prædicetur, tunc etiam non
valet divisio. Exemplum Arist. est Homerus est Poeta
Igr Homerus est. Cui simile est v.g. hoc, Homerus est
Homo vel animal igr Homerus est. Ex quo exemplo
manifeste confirmatur l. 1. c. 3. a. 1. nostra sententia contra Fons.
explicata nimirum verbum Est in enunciationibus
tertii adiacentis prædicari alias sane ista enuncia-
tio Aristotelis non foret de coniuncto extremo sed tantum im-
plici si verbum est tantum esset copula. Similiter non
recte per hanc regulam concludes: Socrates est bonus
musicus: Igr Socrates est bonus. Quia ista bo-
nitas artis musica de qua coniuncta enunciatio
loquitur Socrati non convenit per seipsam sed solius musica
beneficio cui proxime accidit: Huc etiam pertinet exem-
plum eiusdem Aristotelis quod sub fine capitis legitur. Non
ens ut chymæra est opinabile: Igr non ens est.
vel Chymæra est ens rationis. Igr Chymæra est ens
vel igr Chymæra est.

8.

A coniunctis ad disiuncta valet consequentia quando ambo
prædicata per se conveniunt subiecto et inter sese non
repugnant, ut Socrates est Homo albus: Ergo Socra-
tes est Homo.

CAPVT TERTIUM ET QVARTVM

Capite 3 Arist. diuisa enunciaõe simplici gura tim supta [?] in Absolutam et Modalē multa tractat de modalium oppositione et æquipollentia q̄ cũ a Fon. satis explicent. l. 3. a. c. 9. usq. ad. 14. a nobis omittunt.

Capite ultimo Arist. Choronidis loco quærit utrũ affirmaõi magis ꝯtraria sit negaõ, q̄ ut huic; Omis homo ē iustus; ista; Nullus homo ē iustus an potius affirmaõ alicuius ꝯtrarij de eodem subiecto ut hæc Omis homo ē iniustus. Accipit a. contraria late pro iis quæ sunt quod opposita, ac prius quæstionem dissoluat. q. in vocalibus enunciationibus eandem pertractat in opinionibus, intelligens noĩe opiõum mentales enunciationes quas probat 5o argũtis, magis inter se ꝯtrarias ēē si earũ altera de eodē subiecto negetur idē prædicatum quod in altera affirmatur quam si affirmetur prædicatum prioris enunciaõis prædicatum ꝯtrariũ sive oppositum hæc n. o nisi per accidens. h. ē. beneficio alicuius negaõis inclusæ prioribus ēē ꝯtrarias. Quare huic opinioni: Omne bonũ ē bonũ per se ꝯtrariam ēē docet hanc. Nullum bonũ ē bonũ per accidens vero istam: Omne bonum ē malum. Pari

riae in primo exemplo affirmatio Omnis homo est iustus, po-
tius opponitur suae negatio: Nullus homo est iustus quam
affirmatio contrariae Omnis homo est iniustus. Ex qua doctri-
na concludit Aristoteles etiam vocalis enunciationis affirma-
tiuae negationem magis quam affirmationem contrariae opponi.
eo quod voces sint signa proxima et immediata eorum
quae sunt in mente iuxta doctrinam. c. r. l. r. a quibus proinde
quoad veritatem et falsitatem et consequenter quoad oppo-
sitionem seu contrarietatem etiam dependent. Ex quibus
deniq. patet quam vere initio horum librorum enunti-
ationem vocaverimus ex Aristotelis instituto, horum librorum subiectum
statuerimus. Sed tempus est, ut tandem a par-
tibus ad totum, h. e. a nominibus et enunciationibus, ad syllogismos
qui ex ipsis componuntur Deo coeptum cursum
foeliciter prosequente accedamus.

explicinunt libri de Interpreta-
tione.